



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY – 4101-29-02/2013

P/13/101

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

ul. Wały Jagiellońskie 12, 85-950 Bydgoszcz

T +48 52 567 58 00, F +48 52 567 58 60

lby@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli.

Numer i tytuł kontroli	P/13/101 - Wdrożenie i eksploatacja Systemu Dozoru Elektronicznego oraz realizacja zadań przez sądowych kuratorów zawodowych w procesie wykonywania kary pozbawienia wolności w tym systemie.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Artur Gackowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86210 z 5 września 2013 r. [Dowód: akta kontroli 2-3]
Jednostka kontrolowana	Sąd Rejonowy w Bydgoszczy Wały Jagiellońskie 4, 85-128 Bydgoszcz
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sędzia Sądu Okręgowego Tomasz Adamski – Prezes Sądu Rejonowego w Bydgoszczy (w całym kontrolowanym okresie).

II. Ocena kontrolowanej działalności.

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości¹ realizację zadań przez sądowych kuratorów zawodowych w zakresie organizacji i kontrolowania wykonywania kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w Systemie Dozoru Elektronicznego (zwanym dalej SDE), w latach 2010-2013 (do dnia 30 września).

Uzasadnienie oceny ogólnej

Powyższą ocenę uzasadniają wyniki kontroli, które wskazują, że kuratorzy prawidłowo realizowali zadania związane z organizowaniem i kontrolowaniem wykonywania kary pozbawienia wolności w SDE, m. in. w zakresie bieżącego wywiązywania się z ustawowego obowiązku niezwłocznego informowania skazanych o ich prawach i obowiązkach, a także kontrolowania wykonywania przez skazanych nałożonych na nich obowiązków, w szczególności przestrzegania harmonogramu ustalonego przez sąd penitencjarny.

Zmiany w harmonogramach odbywania kary oraz zgody na czasowe oddalenie się poza miejsce wykonywania kary były wprowadzane do systemu komunikacyjno-monitorującego na bieżąco. Nie stwierdzono powierzenia czynności wykonywanych w ramach SDE kuratorom społecznym.

Na uwagę zasługuje również fakt udzielania skazanym zgód na czasowe oddalenie się w celu wykonywania pracy zarobkowej, co z jednej strony wskazywało na realizację przez skazanych obowiązków określonych w postanowieniu sądu penitencjarnego, a z drugiej strony miało duże znaczenie w procesie resocjalizacji i readaptacji skazanych. Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na fakt, że udzielano zgód bez posiadania przez kuratorów wiarygodnych informacji potwierdzających wnioski skazanych w tych sprawach.

Nieprawidłnością był fakt przekroczenia standardów obciążenia pracą kuratorów określonych w zał. nr 1 do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2003 r. w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego², zwanego dalej

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz. U. Nr 116, poz. 1100

„rozporządzeniem w sprawie standardów obciążenia pracą”. W obu zespołach kuratorskich, poszczególni kuratorzy zawodowi zaangażowani w SDE prowadzili ponad 120 spraw, w tym ponad 50 dozorów własnych, o których mowa w cytowanym załączniku do rozporządzenia.

Kolejną nieprawidłowością było nieprzestrzeganie przez kuratorów zawodowych obowiązku zawiadamiania co najmniej raz w miesiącu sądu penitencjarnego o zachowaniu skazanego, który wynikał z art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego³, (zwanej dalej, ustawą o SDE).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego.

1. Realizacja przez sądowych kuratorów zawodowych zadań związanych z organizowaniem wykonywania kary pozbawienia wolności w tym systemie

Opis stanu faktycznego

1.1. W strukturze organizacyjnej Sądu funkcjonowały 2 zespoły kuratorskiej służby sądowej (zwane dalej ZKSS) do wykonywania orzeczeń w sprawach karnych:

- Zespół I – Bydgoszcz Południe (I Zespół), kierownikiem był kurator specjalista D.M.,
- Zespół III – Bydgoszcz Północ (III Zespół), kierownikiem była kurator specjalista E.S..

W obu zespołach na dzień 30.06.2013 r. pracowało łącznie 41 kuratorów zawodowych, w tym:

- * 21 kuratorów w I ZKSS, w tym 4 z nich posiadało dostęp do SDE (karta dostępu i PIN), wśród nich był kierownik zespołu.
- * 20 kuratorów w III ZKSS, w tym 4 z nich posiadało dostęp do SDE (karta dostępu i PIN), z tym, że faktycznie system był obsługiwany przez 2 kuratorów zawodowych, z uwagi na fakt przebywania dwóch kuratorów na zwolnieniu lekarskim, odpowiednio od grudnia 2012 r. i od maja br. Obie karty dostępowe były w tym czasie nieużywane (nie przekazano ich innym kuratorom).

[Dowód: akta kontroli 78-79]

W 2010 r. w I i III Zespole nie prowadzono dozorów nad skazanymi odbywającymi karę w SDE. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy leży na terenie właściwości apelacji gdańskiej, która została włączona do systemu dozoru elektronicznego 1 stycznia 2011 r.

Liczba skazanych na karę pozbawienia wolności odbywających karę w SDE, nad którymi dozór sprawowali kuratorzy I i III Zespołu w latach 2011 r., 2012 r. i 2013 r. (do 30 czerwca) wynosiła odpowiednio 32, 162 i 154 osób, łącznie 348 skazanych z których 200 zakończyło odbywanie kary w SDE. W 1 przypadku (w I ZKSS) skazany odbywał karę w SDE 2 razy.

[Dowód: akta kontroli str. 78-79, 5-11, 12-17, 104]

Liczba skazanych na karę pozbawienia wolności odbywających karę w SDE, nad którymi dozór sprawowali kuratorzy I Zespołu, w 2011 r., 2012 r. i I połowie 2013 r. wynosiła odpowiednio 7, 34 i 36 osób. Średnio na jednego kuratora zawodowego zaangażowanego w SDE w tych latach przypadło odpowiednio 2,3; 8,5 i 9 skazanych, z tym że faktycznie jeden z kuratorów sprawował dozory nad odpowiednio 3, 9 i 7 skazanymi, drugi nad odpowiednio 2, 6 i 8 skazanymi, trzeci nad 2, 14 i 11, a czwarty 5(2012) i 10 (I połowa 2013) skazanymi.

[Dowód: akta kontroli 78-79]

³ Dz. U. 2010 r., Nr 142, poz. 960 ze zm.

Obciążenie pracą kuratorów zawodowych I Zespołu zaangażowanych w SDE wynosiło⁴ od 183 do 357 spraw, w tym od 65 (kurator D.M. na koniec I połowy 2013r.) do 113 dozorów własnych (kurator M.P. na koniec I połowy 2013r.). Nie było jednak ono wyższe od obciążenia pracą pozostałych kuratorów I Zespołu, które według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. wynosiło od 215 do 407 spraw, w tym od 64 do 146 dozorów własnych, na dzień 31 grudnia 2012 r. wynosiło od 120 do 356 spraw, w tym od 58 do 137 dozorów własnych, a na koniec I połowy 2013 r. wynosiło od 187 do 352 spraw, w tym od 67 do 133 dozorów własnych.

[Dowód: akta kontroli 81, 98-100]

Liczba skazanych na karę pozbawienia wolności odbywających karę w SDE, nad którymi dozór sprawowali kuratorzy III Zespołu, w 2011 r., 2012 r. i 2013 r. wynosiła odpowiednio 11, 30 i 30 osób. Średnio na jednego kuratora zawodowego zaangażowanego w SDE w tych latach przypadało odpowiednio 3,67; 7,5 i 10 skazanych, z tym że faktycznie jeden z kuratorów sprawował dozory nad odpowiednio 4, 9 i 12 skazanymi, drugi nad odpowiednio 4, 8 i 8 skazanymi, trzeci nad 3 (2011 r.) i 5 (2012 r.) skazanymi, a czwarty nad odpowiednio 8 (2012 r.) i 10 (30.06.2013 r.)

[Dowód: akta kontroli 78-79]

Obciążenie pracą kuratorów zawodowych III Zespołu zaangażowanych w SDE wynosiło⁵ od 152 do 293 spraw, w tym od 45 (kurator B.W. na koniec 2012 r.) do 92 (kurator M.B. na koniec 2012 r.) dozorów własnych. Nie było jednak ono wyższe od obciążenia pracą pozostałych kuratorów III Zespołu, które według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. wynosiło od 116 do 304 spraw, w tym od 46 do 97 dozorów własnych, na dzień 31 grudnia 2012 r. wynosiło od 91 do 301 spraw, w tym od 39 do 90 dozorów własnych, a na koniec I połowy 2013 r. wynosiło od 121 do 311 spraw, w tym od 41 do 120 dozorów własnych.

[Dowód: akta kontroli 81, 100-103]

Zagadnienie to szczegółowo zostało opisane w punkcie dotyczącym uwag do badanej działalności w dalszej części wystąpienia.

Jak podała Kierownik III ZKSS *„kilkakrotnie zwracałam się z prośbą do Kuratora Okręgowego (zachowanie drogi służbowej) o podjęcie działań zmierzających do uzyskania kart dostępu dla kolejnych kuratorów (dla 2 osób)”. Z kolei Kierownik I ZKSS podał, że „pierwsze dwie karty uzyskano 11.10.2010, po przeszkoleniu w UPD w Warszawie. Trzecia karta - 17.03.2011, a czwarta karta - 19.09.2012. Z informacji obiegowych docierających do Zespołu, jawi się daremność składania wniosków o dalsze karty.*

[Dowód: akta kontroli 89-91, 92]

Kurator Okręgowy poinformował, że *„karty dostępu do SDE powinni posiadać wszyscy kuratorzy dla dorosłych, dzięki temu usprawniłoby to funkcjonowanie kuratorów w tym systemie, zwłaszcza z uwagi na teren działania kuratorów i prowadzenie różnorodnych postępowań wykonawczych. Obecny stan rzeczy powoduje, że w jednym środowisku, powierzonym kuratorom sądowym w ramach SDE może funkcjonować trzech kuratorów sądowych: dwóch zawodowych i jeden społeczny prowadzący dozór w innej sprawie niż ta z SDE; uniknęłoby się wielu niepotrzebnych problemów. Rozwiązana byłaby dziwna sytuacja z punktu widzenia naszego funkcjonowania.*

System SDE, co wielokrotnie podkreślałem w praktyce wykonywany jest przez kuratorów sądowych. Z uwagi na stale wzrastającą liczbę tego typu dozorów, dotychczas nie rozwiązane problemy dotyczące Kuratorskiej Służby Sądowej będą również rzutowały na funkcjonowanie w praktyce tego systemu.”

[Dowód: akta kontroli 82-88]

⁴ Według stanu na 31 grudnia 2011 r., 31 grudnia 2012 r i 30 czerwca 2013 r.

⁵ Według stanu na 31 grudnia 2011 r., 31 grudnia 2012 r i 30 czerwca 2013 r.

Sprawowanie dozorów nad skazanymi na karę odbywaną w SDE było powierzane poszczególnym kuratorom zawodowym zarządzeniami kierowników I i III Zespołu. Kierownicy wydawali zarządzenia niezwłocznie po wpłygnięciu postanowienia sądu penitencjarnego do poszczególnych zespołów, a wyznaczeni zarządzeniem kuratorzy podpisem potwierdzali przyjęcie spraw.

[Dowód: akta kontroli 30-53, 80]

Przy przydzielaniu spraw w zakresie SDE decydowało kryterium aktualnego obciążenia pracą czterech kuratorów upoważnionych do obsługi SDE (w przypadku I ZKSS) oraz kolejności wpływających spraw, przy uwzględnieniu rejonu pracy kuratora oraz aktualnego obciążenia zadaniami związanymi z kontrolą skazanych odbywających karę w SDE (w przypadku III ZKSS).

[Dowód: akta kontroli 89-91, 92]

W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono wykonywania czynności w ramach SDE przez kuratorów społecznych.

[Dowód: akta kontroli 30-53]

W latach 2011 – I połowa 2013 r. zatrudnieni w I i III Zespole kuratorzy zawodowi „nie współpracowali w celu realizacji czynności związanych z organizowaniem i kontrolowaniem kary pozbawienia wolności w SDE z podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy⁶, tj. stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami oraz instytucjami, jak również kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz osobami godnymi zaufania.”

[Dowód: akta kontroli 89-91, 92]

SDE nie był tematem wizytacji bądź lustracji przeprowadzanych przez Kuratora Okręgowego, jednakże z uzyskanych informacji wynika, że „najpierw należy rozwiązać wszystkie problemy, utrudniające codzienność funkcjonowania kuratorów, jak choćby m. in. zrównoważenie obciążenia między Zespołami Kuratorskimi i między kuratorami - w tym celu przeprowadzane były i są reorganizacje Służby Kuratorskiej i ruchy kadrowe; także w Zespołach Kuratorskich SR w Bydgoszczy, przy ścisłej współpracy z Prezesem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy oraz za wiedzą i zgodą Prezesa Sądu Okręgowego w Bydgoszczy.

(...) Współpraca Kuratora Okręgowego z Sądem Rejonowym w Bydgoszczy, jak z każdym innym, zależy od problemu, który wymaga rozwiązania. Wyżej przytoczone zostały już konkretne zagadnienia. Dla dobrego funkcjonowania SDE i kuratorów w innych zadaniach (np w systemach PESEL - SAD i innych) konieczne jest zapewnienie prawidłowych i wydajnych rozwiązań technicznych. W 2014 roku wchodzi elektroniczna ewidencja zadań, bez szybkich rozwiązań technicznych oraz wzmocnienia kadry sekretarskiej Zespołów Kuratorskich mogą powstać poważne problemy w realizacji tego zadania.

Nie jest wykluczone, że w przyszłym roku zaplanowane zostaną czynności nadzorcze w zakresie prowadzonych dozorów SDE. Z racji nie posiadania kart dostępu do SDE przez kuratorów okręgowych kontrola tego typu postępowań będzie musiała odbywać się w obecności kuratora posiadającego dostęp do SDE, a więc tak jak to ma miejsce w przypadku inspektorów NIK.”

[Dowód: akta kontroli 82-88]

Szkolenia dotyczące funkcjonowania SDE oraz obowiązków kuratorów w tym systemie odbyli wszyscy kuratorzy zaangażowani w SDE. W kontrolowanym okresie, jak i wcześniej kuratorzy wzięli udział w następujących szkoleniach:

- * Grudzień 2009 – 1 kurator z I ZKSS - udział w szkoleniu dla sędziów, kuratorów i pracowników sekretariatów Wydziałów Penitencjarnych w ośrodku Szkoleniowym Służby Więziennej w Zwartowie. Jak podał Kierownik I ZKSS „szkolenie

⁶ Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557, ze zm.

organizowała Apelacja Gdańska a temat dotyczył ogólnej problematyki odbywania kary pozbawienia wolności w SDE.”

- * Maj 2010 r. szkolenie w Toruniu, w którym udział wzięło 3 kuratorów III ZKSS, w tym 2 z dostępem do SDE.
- * Październik 2010 r., szkolenie z zakresu użytkowania SDE zorganizowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości, Departament Informatyzacji i Rejestrów Sądowych. Udział wzięło 2 kuratorów z I ZKSS i jeden z III ZKSS.
- * Grudzień 2010 r. szkolenie zorganizowane przez Sąd Okręgowy w Bydgoszczy w zakresie dozoru elektronicznego – udział wzięli wszyscy kuratorzy z obu zespołów, w tym także ci, którzy w następnych latach będą zaangażowani w SDE.
- * Czerwiec 2012 r. szkolenie dla zawodowych kuratorów sądowych dla dorosłych nt.: „Dozór elektroniczny” zorganizowane przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury, w którym udział wzięł 1 kurator III ZKSS.

[Dowód: akta kontroli 93-94]

Sprawozdania z działalności kuratorskiej służby sądowej (MS-S40) przesyłane były przez zespoły kuratorskie, każdy w swoim zakresie, do Sądu Okręgowego w Bydgoszczy. Sprawozdania zawierały wypełniony wiersz 33 „Wykonanie dozoru elektronicznego” w Dziale 1 „Ewidencja wykonywanych zadań”, część „Inne niż wymienione wyżej zadania kuratorów dla dorosłych”. Dane były zgodne z informacjami wykazanymi w systemie komunikacyjno-monitorującym.

Sprawozdania za 2011 r. oraz za I połowę 2012 r. (I ZKSS) przesłano do Sądu Okręgowego we właściwych terminach.

[Dowód: akta kontroli 5-11, 12-17, 105, 106-107]

1.2. W latach 2011-2013 kuratorzy I i III Zespołu nie składali wniosków o udzielenie skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w SDE. Na 24 przebadane sprawy w 7 wniosek o SDE złożył obrońca skazanego, a w pozostałych sam skazany.

Kuratorzy nie otrzymywali zbiorczych informacji (list) odnośnie skazanych z terenu właściwości Sądu, spełniających przesłanki odbycia kary pozbawienia wolności w SDE.

Jak podał Kurator Okręgowy „kuratorzy nie posiadają wykazu skazanych, którzy kwalifikują się do odbywania kary w systemie SDE. Tworzenie takiego wykazu przez kuratorów byłoby zaprzeczeniem istoty naszego zawodu. Kurator Okręgowy nie posiada wiedzy, czy taki wykaz, gdziekolwiek został utworzony. Jedyna praktyczna możliwość stworzenia takiego wykazu, ale w ograniczonym zakresie - istnieje w ramach Służby Więziennej i dotyczyłby on tylko osób osadzonych spełniających przesłanki do zastosowania wobec nich SDE.

W przypadku utworzenia takiego wykazu, kuratorzy sądowi mieliby dostęp do niego poprzez system Noe Sad - jednakże przy założeniu, że taki system zostałby kuratorom udostępniony do użytkowania.”

[Dowód: akta kontroli 82-88]

1.3. Osoby pełnoletnie, zamieszkałe ze skazanymi odbywającymi karę pozbawienia wolności w SDE, były informowane o konsekwencjach prawnych udzielonej zgody, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy SDE oraz braku możliwości cofnięcia tej zgody. Informacje te były udzielane przed rozpoczęciem odbywania kary w SDE, podczas przeprowadzania wywiadu środowiskowego zarządzanego przez właściwy sąd, w związku z wnioskiem skazanego o udzielenie zgody na odbywanie kary w SDE. W prowadzonych w I i III Zespole sprawach osoby pełnoletnie zamieszkałe ze skazanym nie podejmowały prób wycofania udzielonej zgody.

[Dowód: akta kontroli 30-53]

1.4. We wszystkich badanych przypadkach kuratorzy zawodowi I i III Zespołu niezwłocznie informowali skazanych o ich prawach i obowiązkach, co skazani potwierdzali podpisem na pouczeniu „Prawa i obowiązki skazanego wynikające z treści ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego”.

[Dowód: akta kontroli 30-53, 80]

1.5. We wszystkich 24 zbadanych sprawach kuratorzy I i III Zespołu nie składali na podstawie art. 14 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 3 ustawy SDE wniosków do sądu penitencjarnego dotyczących orzeczenia wobec skazanego zakazu zbliżania się do określonej osoby lub powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach. W powyższych sprawach sąd penitencjarny również nie określił takiego zakazu.

[Dowód: akta kontroli 30-53]

1.6. Kuratorzy I i III Zespołu informowali o możliwości odbywania kary w SDE skazanych, wobec których prowadzone są postępowania wykonawcze w sytuacjach zarządzenia wykonania kary przez sąd, bądź określenia kary zastępczej.

[Dowód: akta kontroli 89-91, 95]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Kontrola wykazała, że Sąd w ograniczony sposób informował o możliwości odbywania kary w SDE. Informacji takiej nie zamieszczono na stronie internetowej Sądu, nie stwierdzono także w siedzibach zespołów kuratorskich ulotek czy informatorów o SDE.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli zasadnym byłoby rozszerzenie dostępu do informacji o SDE poprzez zamieszczenie informacji na stronie Sądu oraz poprzez wdrożenie np. kampanii informacyjnej w zespołach kuratorskich. Wskazane byłoby przygotowanie wzorów „Wniosków o udzielenie zezwolenia na odbywanie kary w SDE” oraz „Oświadczenia osób zamieszkałych ze skazanym dotyczącego zgody o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy SDE”. Działanie takie mogłoby znacznie poszerzyć krąg osób mających świadomość o takiej formie odbywania kary ograniczenia wolności.

2. Stwierdzono, że sprawozdania MS-S40 za I półrocze 2012 (III ZKSS), za 2012 r. i I półrocze 2013 r. przekazano po terminach określonych w załączniku do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych^{7,8,9} tj. do 8 dnia kalendarzowego po półroczu. Opóźnienie wyniosło odpowiednio 3 dni – za I półrocze 2012, 9 dni – za 2012 r. i 3 dni – za I półrocze 2013 r. w przypadku III ZKSS oraz 15 dni – za 2012 r. i 2 dni – za I półrocze 2013 r. w przypadku I ZKSS.

Jak podali Kierownicy ZKSS „*opracowane dane statystyczne są wprowadzane do systemu zgodnie z określonym terminem, jednak z przyczyn technicznych, niezależnych od Zespołu, Ministerstwo Sprawiedliwości uaktywniało stronę przyjmując opracowane dane we wskazanych przez kontrolera NIK terminach.*”

[Dowód: akta kontroli 89-91, 95]

⁷ Od 06.05.2011 r. obowiązywał załącznik określony w § 2 ust. 14 pkt 44 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 2011 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2011 (Dz. U., Nr 83 poz. 453 ze zm.)

⁸ Od 10.05.2012 r. obowiązywał załącznik określony w § 2 ust. 14 pkt 44 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 marca 2012 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2012 (Dz. U. z 2012 r. poz. 446 ze zm.)

⁹ W 2013 r. obowiązuje (od 1 listopada 2013 r.) załącznik określony w § 2 ust. 14 pkt 42 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 września 2013 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2013 (Dz. U. z 2013 r., poz. 1223). Dla sprawozdań za I półrocze 2013 r. w kontroli przyjęto termin złożenia właściwy dla lat poprzednich.

3. Obciążenie pracą kuratorów zawodowych I Zespołu zaangażowanych w SDE wynosiło¹⁰ od 183 do 357 spraw, w tym od 65 (kurator D.M. na koniec I połowy 2013r.) do 113 dozorów własnych (kurator M.P. na koniec I połowy 2013r.), średnio od 15,26% do 29,8% łącznego obciążenia oraz od 17,7% do 30,8% obciążenia dozorami własnymi.

Obciążenie pracą kuratorów zawodowych III Zespołu zaangażowanych w SDE wynosiło¹¹ od 152 do 293 spraw, w tym od 53 (kurator M.Z. na koniec 2012 r.) do 92 (kurator M.B. na koniec 2012 r.) dozorów własnych.

Oznacza to, że obciążenie kuratorów I i III Zespołu zaangażowanych w SDE przewyższało standardy (łącznie 120 spraw, w tym 50 własnych) określone w zał. 1 do rozporządzenia w sprawie standardów obciążenia pracą.

Kuratorzy nie mieli wpływu na powstanie tej nieprawidłowości, gdyż wynikała ona z niedostosowania obsady kadrowej zespołów do ilości przydzielanych spraw.

Jak podał Prezes Sądu „*od szeregu lat podejmowane są rozliczne działania zmierzające do zapewnienia kuratorom zawodowym standardowego obciążenia pracą.*

Od marca 2008 r. Kurator Okręgowy wiele czasu poświęca dokładnej i szczegółowej analizie obciążenia pracą kuratorów sądowych w Okręgu. Konsekwencją tych działań była reorganizacja Kuratorskiej Służby Sądowej w Okręgu Bydgoskim, zwłaszcza, ta największa (której przygotowanie i przeprowadzenie zajęło kilka miesięcy) dotycząca Zespołów Kuratorskich w Bydgoszczy - 2010 - 2011. Skutkiem były również decyzje kadrowe dotyczące kuratorów sądowych. Podstawowym celem było zrównoważenie terenu działania kuratorów (część gminy i część Miasta Bydgoszczy, dla każdego kuratora zawodowego) oraz obciążenie pracą kuratorów pomiędzy Zespołami Kuratorskimi i w poszczególnych Zespołach Kuratorskich.

Na tym wyczerpują się możliwości jakichkolwiek działań reorganizacyjnych w ramach Okręgu Bydgoskiego.

Niestety bez skierowania z Ministerstwa Sprawiedliwości kolejnych etatów kuratorskich brak jest możliwości zmiany obecnej sytuacji.”

[Dowód: akta kontroli 97]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.

2. Sprawowanie przez sądowych kuratorów zawodowych kontroli wykonywania kary pozbawienia wolności w SDE

Opis stanu faktycznego

2.1. Kuratorzy I i III Zespołu wykonywali określone w art. 56 ust. 3 ustawy SDE zadanie udzielania pomocy w readaptacji społecznej skazanego po zapoznaniu się z postanowieniem sądu penitencjarnego oraz danymi dotyczącymi środowiska skazanego, warunków mieszkaniowych, środowiska zawodowego, stanu zdrowia skazanego, innych spostrzeżeń i uwag. W teczkach dozorów znajdowały się wywiady środowiskowe dot. skazanego (skazanej), bądź informacje o zapoznaniu się z tym wywiadem, najczęściej w „Informacji z objęcia kontrolą”. Umieszczano w niej także dane dotyczące sytuacji życiowej skazanego.

We wszystkich sprawach kuratorzy przeprowadzili ze skazanymi, po rozpoczęciu przez nich odbywania kary w SDE rozmowy, o których mowa w § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 2010 r. w sprawie sposobu oraz szczegółowych warunków wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie

¹⁰ Według stanu na 31 grudnia 2011 r., 31 grudnia 2012 r i 30 czerwca 2013 r.

¹¹ Według stanu na 31 grudnia 2011 r., 31 grudnia 2012 r i 30 czerwca 2013 r.

dozoru elektronicznego¹² (zwanego dalej rozporządzeniem w sprawie wykonania kary w SDE).

W 14 sprawach Kuratorzy współpracowali z właściwymi miejscowo jednostkami Policji przesyłając im informację o rozpoczęciu odbywania przez skazanego kary w SDE, a w trakcie odbywania kary zasięgaliby w tych jednostkach informacji o zachowaniu skazanego.

Kuratorzy kontaktowali się ze skazanymi w siedzibie zespołu lub w miejscu zamieszkania (odbywania kary). Częstotliwość kontaktów zależała od zachowania skazanego i naruszeń harmonogramu lub składanych przez niego wniosków.

Zgodnie z danymi wykazanymi w systemie komunikacyjno-monitorującym, w 16 sprawach kuratorzy kontaktowali się ze skazanymi, od 1 kontaktu (4 przypadki) do 14 razy (1 sprawa). W pozostałych 8 sprawach, zgodnie z danymi w systemie, kurator nie kontaktował się ze skazanym, z tym że w teczkach tych znajdowały się notatki, w których udokumentowano kontakt ze skazanym. Jak podali Kierownicy ZKSS „w Zespołach Kuratorskiej Służby Sądowej, nie występuje reżimowy imperatyw zapisywania wykonywanych czynności sądowych, w formie zapisu elektronicznego. Tkwimy w obowiązującej nas zasadzie, dokumentowania swych czynności w posiadanych aktach wykonawczych.

Powołując się na wcześniej podnoszone trudności techniczne w korzystaniu z dostępnego sprzętu informatycznego uznano, że najważniejsze w rozumieniu dokumentowania wykonywanych obowiązków służbowych jest zapisywanie ich w formie tradycyjnej. Przez okres trzech lat dozoru wykonywanej kary pozbawienia wolności w SDE, nie spotkaliśmy się z jakkolwiek formą reperkusji w kontekście sposobu wykonywania obowiązków.

Wyrażam głębokie przekonanie, że radykalna zmiana w dostępności Kuratorów do sprzętu informatycznego, wyegzekwuje od nich konieczność bezwzględnego stosowania się w swojej pracy do obowiązujących zapisów ustawowych i zarządzeń Ministra Sprawiedliwości.”

[Dowód: akta kontroli 104]

Ponadto kuratorzy kontrolowali, czy skazani nie naruszają ustalanego przez sąd penitencjarny harmonogramu. W 16 z 24 zbadanych spraw skazani, zgodnie z danymi wykazanymi w systemie komunikacyjno-monitorującym, 120 razy naruszali ustalone harmonogramy, a łączny czas naruszeń wyniósł 55 godzin, 25 minut i 46 sekund. Kuratorzy wyjaśniali przyczyny tych naruszeń, a w skrajnych przypadkach przeprowadzali rozmowy dyscyplinujące.

[Dowód: akta kontroli 30-53, 18-28, , 54-77, 80]

Kuratorzy w swych wyjaśnieniach podali, że „realizacja przywołanego przepisu sprowadza się do podejmowania działań wg pojawiających się potrzeb. Rola kuratora w tej nowatorskiej dla naszej profesji aktywności w aspekcie czynności penalnych sprowadza się głównie do poziomu kontrolnego i dyscyplinującego. Można też przyjąć, że bezizolacyjna forma odbycia kary pozbawienia wolności sama w sobie stanowi i tworzy mechanizm readaptacji społecznej. Pamiętać też trzeba, że cechy osób spełniających warunki do odbycia kary w SDE i stosunkowo niska szkodliwość społeczna ich czynów przestępczych, jak też na ogół ustabilizowana sytuacja środowiskowa w pewnym sensie obligatoryjnie eliminują sytuacje wymagające intensywnych działań ze strony kuratora (I ZKSS).”

Z kolei kierownik III ZKSS podała, że „kuratorzy wykonujący orzeczenia związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego prowadzą głównie czynności o charakterze kontrolnym i szczegółowo je dokumentują.

¹² Dz. U. Nr 149, poz. 998

Prowadzenie działalności readaptacyjnej ze skazanymi wymaga zaplanowania i opracowania planu pracy, co w przypadku spraw trwających niekiedy np. 90 dni, nie jest praktykowane. Dozory prowadzone w innych sprawach (warunkowe zwolnienia i zawieszenia wykonania kary) są prowadzone metodą indywidualnych przypadków i każdorazowo kurator przygotowuje projekt pracy ze skazanym, który zawiera konkretne wskazania zmierzające do prawidłowej readaptacji osób objętych dozorem.”

[Dowód: akta kontroli 30-53, 89-91, 92]

2.2. We wszystkich 24 badanych sprawach kuratorzy zawodowi I i III Zespołu nie składali do sądu penitencjarnego wniosków o ustanowienie, rozszerzenie lub zmianę obowiązków określonych w art. 72 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny¹³ albo o zwolnienie od wykonywania tych obowiązków.

[Dowód: akta kontroli 30-53, 80]

2.3. W 5 z 24 zbadanych spraw kuratorzy I i III Zespołu, na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy SDE, dokonali 6 razy (w 1 sprawie zmiany dokonano dwukrotnie) zmiany określonego przez sąd penitencjarny przedziału czasu w ciągu doby i w poszczególnych dniach tygodnia, w których skazany ma prawo oddalić się z miejsca stałego pobytu lub innego wskazanego miejsca, na okres nieprzekraczający 12 godzin dziennie, zwanego dalej „harmonogramem”. Zmian dokonywano na wniosek skazanego ze względu na wykonywanie pracy zarobkowej.

We wszystkich przypadkach kuratorzy dokonali zmian danych w systemie komunikacyjno-monitorującym.

[Dowód: akta kontroli 30-53, 80]

2.4. W 15 z 24 zbadanych spraw kuratorzy 103 razy udzielali skazanym zezwolenia na czasowe oddalenie się poza miejsce odbywania kary w SDE, zgodnie z art. 21 ustawy SDE.

Zgody kuratorzy udzielali ze względu na m. in.:

- wykonywanie pracy zarobkowej – łącznie 83 zezwolenia,
- wezwanie do Urzędu Skarbowego poza miejscem zamieszkania – 3 razy,
- udział w posiedzeniu rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej – 2 razy,
- nauka i szkolenia – 4 razy,

Zgód udzielano również m. in. ze względu na sytuacje rodzinne, zakup opału, śluby i pogrzeby. We wszystkich przypadkach nie wskazano asysty osoby najbliższej lub osoby godnej zaufania, którą zgodnie z art. 21 ustawy SDE, wyznacza się w miarę potrzeby. Nie stwierdzono jednak nadużycia przez skazanych zaufania jakim ich obdarzono w związku z udzieleniem zgód na oddalenie poza miejsce odbywania kary, tzn. skazani nie naruszali wyznaczonych godzin i stawiali się w miejscu odbywania kary w terminie.

Łącznie we wszystkich przypadkach udzielono zgody na czasowe oddalenie na 955 godzin, 27 minut. W zdecydowanej większości przypadków czasowe oddalenia jednorazowo trwały od 3 do 7 godzin.

Największą ilość zgód na czasowe oddalenie wydano w sprawie:

- * Doz 8/12, łącznie 51 na 281 godzin. Związane to było z wykonywaną pracą i skomplikowanym grafikiem rozkładu czasu pracy, który nie pozwalał na stałą zmianę harmonogramu.
- * Doz 295/13, łącznie 12 na 169 godzin, także związane z wykonywaną pracą.

¹³ Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, ze zm.

Informacje o udzielonych zgodach kuratorzy niezwłocznie wprowadzali do systemu komunikacyjno-monitorującego.

[Dowód: akta kontroli 35-50, 80]

2.5. W 24 zbadanych sprawach nie występowały niecierpiące zwłoki przypadki, w których kuratorzy zawodowi I i III Zespołu zezwoliliby na usunięcie urządzenia rejestrującego lub nadajnika z uwagi na ważne względy zdrowotne lub osobiste skazanego.

[Dowód: akta kontroli 35-50, 80]

2.6. W 24 zbadanych sprawach nie występowały przypadki złożenia przez kuratora wniosku w przedmiocie uchylenia zezwolenia na odbywanie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

[Dowód: akta kontroli 35-50, 80]

2.7. W 8 z 22 (tj. 36,4%) zbadanych spraw (w 2 przypadkach skazani zaczęli odbywać karę od września 2013r.), kuratorzy zawodowi sprawujący dozór nad skazanym na karę pozbawienia wolności odbywaną w SDE zawiadamiali co najmniej raz w miesiącu sąd penitencjarny o zachowaniu skazanego, zgodnie z art. 74 ust. 1 ustawy SDE w powiązaniu z § 6 i § 7 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wykonania kary w SDE. Zawiadomienia sądu penitencjarnego o zachowaniu skazanych dokonywano w systemie teleinformatycznym, zgodnie z § 7 ust. 2 cytowanego rozporządzenia, a przekazywane informacje zawierały dane, o których mowa w § 6. W pozostałych 14 sprawach nie przekazywano zawiadomień. Sprawy opisano w dalszej części wystąpienia.

[Dowód: akta kontroli 35-50, 80]

2.8. W 24 zbadanych sprawach kuratorzy zawodowi I i III Zespołu nie składali do sądu penitencjarnego wniosków o warunkowe przedterminowe zwolnienie skazanego odbywającego karę w SDE.

[Dowód: akta kontroli 35-50, 80]

2.9. W badanych sprawach nie stwierdzono przypadków informowania sędziego penitencjarnego o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu upoważnionego podmiotu dozoru.

[Dowód: akta kontroli 35-50]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na fakt, że zdecydowana większość wniosków o udzielenie zgody na czasowe oddalenie i wniosków o zmianę harmonogramu, nie były poparte żadnymi dokumentami ani innymi czynnościami (kontakt telefoniczny z rodziną, pracodawcą), potwierdzającymi konieczność oddalenia się z miejsca zamieszkania (odbywania kary). Na 103 przypadki udzielenia takiej zgody, jedynie 7 razy wniosek skazanego był „poświadczony” dokumentem, w którym potwierdzono konieczność stawienia się w określonym miejscu, np. wezwaniem do urzędu skarbowego, wezwaniem na posiedzenie rady nadzorczej, grafiką pracy czy zaświadczeniem od lekarza. W 5 przypadkach (na 6) wnioski o zmianę harmonogramu także nie były w żaden sposób poświadczane.

Zdaniem Izby takie postępowanie kuratorów nie stanowi nieprawidłowości z punktu widzenia legalności z powodu braku wymogu ustawowego, jednak z punktu widzenia rzetelności działania, „potwierdzanie” wniosków byłoby wskazane.

Przy dużej ilości zgód na oddalenie się (wydanej dla 1 osoby), a takie przypadki miały miejsce, może dojść do sytuacji braku uciążliwości odbywania kary w SDE, co byłoby wbrew intencji ustawodawcy.

Przy braku kontroli uzasadnienia wniosku o wydanie zgody, istnieje ryzyko, że część skazanych mogłaby traktować czasowe oddalenie jako formę „urlopu”.

O ile zgody związane z wykonywaniem pracy mają, według Izby ogromne znaczenie w procesie resocjalizacji i readaptacji skazanych, tak już nagminne uzasadnianie wniosku tzw. względami rodzinnymi, przy braku kontroli i istnieniu ryzyka świadomego wprowadzania kuratorów w błąd, zdaniem Izby jest niedopuszczalne.

2. NIK zwraca uwagę na brak wspólnych procedur postępowania w sprawach związanych z SDE. Jak wykazała kontrola, nie wszyscy kuratorzy zawiadamiali właściwe miejscowo jednostki Policji o rozpoczęciu odbywania przez skazanego kary w SDE. Stwierdzono, że część kuratorów załączała do teczek dozorów wszystkie raporty o zdarzeniu, powiadomienia dla sędziego i inne dokumenty wygenerowane z systemu komunikacyjno-monitorującego, a część tylko niektóre, zdaniem kuratorów, te najważniejsze dla postępowania. Takie fakty wskazują na potrzebę ujednoczenia postępowania kuratorów w sprawach związanych z SDE.

Jednocześnie Izba zauważa, że procedury takie powinny zostać opracowane nie na poziomie Sądu, czy Sądu Okręgowego, lecz na poziomie Ministerstwa Sprawiedliwości dla całej służby kuratorskiej w Polsce, w porozumieniu z podmiotami odpowiedzialnymi za prawidłowe funkcjonowanie SDE, przy czym warto podkreślić konieczność uwzględnienia postulatów i uwag kuratorów, którzy na co dzień wykonują dozory elektroniczne.

Na taką potrzebę wskazywał także Kurator Okręgowy w przedstawionej informacji.

Ustalone
nieprawidłowości

W 14 z 22 zbadanych spraw kuratorzy zawodowi sprawujący dozór nad skazanym na karę pozbawienia wolności odbywaną w SDE w całym okresie odbywania kary nie przestrzegali obowiązku zawiadamiania co najmniej raz w miesiącu sądu penitencjarnego o zachowaniu skazanego, który wynikał z art. 74 ust. 1 ustawy SDE.

Brak zawiadomienia dotyczył spraw I Doz 953/12, I Doz 622/13, I Doz 620/13, I Doz 214/13, I Doz 430/13, I Doz 67/13, I Doz 461/13, I Doz 547/13, I Doz 545/13, I Doz 509/13, I Doz 304/13, I Doz 487/13, I Doz 295/13 I Doz 694/13.

Jest to o tyle dziwne i niezrozumiałe w ocenie Izby, że w teczkach dozoru prowadzonych w tradycyjnej papierowej formie, w 10 z 14 powyższych spraw znajdowały się notatki urzędowe dotyczące oceny zachowania skazanego sporządzone przez kuratorów, zawierające dane określone w § 6 rozporządzenia w sprawie wykonania kary w SDE i aby spełnić wymóg określony w art. 74 ust. 1 ustawy SDE wystarczyło treści tych notatek wprowadzić do systemu.

Dotyczy to spraw I Doz 953/12, I Doz 622/13, I Doz 620/13, I Doz 214/13, I Doz 430/13, I Doz 67/13, I Doz 461/13, I Doz 547/13, I Doz 545/13, I Doz 509/13.

W pozostałych 4 sprawach w 3 przypadkach, w całym okresie odbywania kary kuratorzy nie sporządzili żadnej dokumentacji dotyczącej oceny zachowania skazanego. Dotyczy to I Doz 304/13, I Doz 487/13 i I Doz 295/13. Kary w ramach tych spraw rozpoczęto odpowiednio: 21.4.2013; 2.7.2013 i 14.4.2013.

W 1 przypadku, I Doz 694/13, skazany rozpoczął odbywanie kary w lipcu 2013 r. i został pierwotnie przypisany do III ZKSS. Kurator prowadzący sporządził notatkę dotyczącą oceny zachowania skazanego za miesiąc sierpień 2013 r. Po „przepisaniu” skazanego do I ZKSS, związanego ze zmianą miejsca zamieszkania, w teście dozoru nie stwierdzono notatek dotyczących oceny jego zachowania.

[Dowód: akta kontroli 35-50, 80]

Jak podał Kierownik I ZKSS „kuratorzy Zespołu Bydgoszcz – Południe realizują powierzone czynności wykonawcze w sprawie SDE wg koordynat określanych przez Kierownika tego Zespołu. Przyjęto, będąc przeświadczonym o stałej kontroli Sądu, że dokonywane w skali miesiąca powiadomienia wprowadzane do Systemu relacjonujące zaistniałe zdarzenia, w minimalnym zakresie spełniają wymogi przytoczonego w pytaniu rygору.

Komputer przeznaczony do obsługi SDE jednocześnie stanowi jedyny dostęp do Internetu i wykonywania wszystkich operacji cyklicznych jak np. opracowania i analizy statystyczne, oraz stałych polegających na kontaktach z Prezesem Sądu Rejonowego, Prezesem Sądu Okręgowego, Kuratorem Okręgowym itp. gdzie zazwyczaj zachodzi konieczność pilnego udzielenia odpowiedzi lub sporządzenia za pośrednictwem tego urządzenia jakiegoś opracowania.

Od miesiąca marca 2013, na podstawie Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości, Kuratorzy podejmują i utrzymują kontakty z dozorowanymi również drogą poczty elektronicznej.

Z opisywanego stanowiska dostępowego mają prawo i obowiązek korzystać Kuratorzy Zespołu wykonującego orzeczenia w sprawach karnych, Zespołu Rodzinnego i Nieletnich oraz pracownicy sekretariatu, razem 34 osoby.

(...) Wydałem polecenie Kuratorom Zespołu comiesięcznego umieszczania tam wpisu informacyjnego zgodnego z wymogami rzeczzonego przepisu.

Poczuwam się do obowiązku poinformowania, w tym miejscu, że dwóch Kuratorów dozorujących wykonanie kary pozbawienia wolności w SDE, podjęło czynności zmierzające do rezygnacji z dobrowolnie przyjętego na siebie obowiązku, co jak zapewniam nie pozostaje w związku z trwającą kontrolą NIK, a przepracowaniem wywołanym natłokiem zadań, jak też przeświadczeniem o nierealności właściwego wywiązywania się z podjętych zobowiązań wobec braku wsparcia ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości odpowiedzialnego za organizację obsługi Systemu.”

[Dowód: akta kontroli 89-91]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski.

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁴, wnosi o podjęcie działań mających na celu:

1. Dopelnienia przez kuratorów zawodowych obowiązku składania sądowi penitencjarnemu co najmniej raz w miesiącu zawiadomień o zachowaniu skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w SDE
2. Rozszerzenie dostępu do informacji o SDE poprzez np. zamieszczenie informacji na stronie internetowej Sądu lub wdrożenie kampanii informacyjnej w zespołach kuratorskich.
3. Rozważenie możliwości zobowiązania kuratorów zawodowych do weryfikowania składanych przez skazanych wniosków o wyrażenia zgody na czasowe oddalenie jak i wniosków o zmianę harmonogramu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy

¹⁴ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego

Bydgoszcz, dnia ... listopad 2013 r.

Kontroler
Artur Gackowski
Główny Specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

Dyrektor
Jarosław Wenderlich

.....
podpis

.....
podpis